

Аналіз ступеня розробленості теми політичної комунікації показує, що за межами дослідницького інтересу поки що залишаються особливості процесу медіатизації політики в сучасній Україні. Водночас констатовано, що у сучасному українському суспільстві, в результаті зростаючого значення мас-медіа в політичному процесі, відбувається злиття сфер масової інформації і політики.

Нові електронні засоби інформації, які сформувався в Інтернеті, дозволяють споживачам комунікації стати її виробниками. Вочевидь, такий стан речей докорінно міняє звичний процес комунікації, призводячи до суттєвої еволюції медійного поля. Особливості цього процесу еволюції в сучасній Україні заслуговують на увагу дослідників.

Список використаних джерел

1. Grunwald A., Banse G., Coenen CH., Hennen K. *netzoffentlichkeit und digitale Demokratie: Tendenzen politischer Kommunikation im Internet.* – Berlin : Edication sigma, 2006. – 265 s.
2. Кравченко В.И. Власть и коммуникация: проблемы взаимодействия в информационном обществе / В.И. Кравченко. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2003. – 272 с.
3. Грачев М.Н. Политическая коммуникация: теоретические концепции, модели, векторы развития / М.Н. Грачев. – М. : Прометей, 2004. – 328 с.
4. Бакулев Г.П. Массовая коммуникация: Западные теории и концепции: Учебное пособие для студентов вузов / Г.П. Бакулев. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 176 с.
5. Сарасов Е.А. Региональная пресса в системе политических коммуникаций (на примере печатных СМИ Челябинской области): автореф. дис. ... канд. полит. наук / Е.А. Сарасов; Уральский государственный университет. – Екатеринбург, 2003. – 25 с.
6. Нос А.И. Политическая коммуникация в современной России: автореф. дис. ... канд. полит. наук / А.И. Нос; Ставропольский государственный университет. – Ставрополь, 2004. – 28 с.
7. Васильева Т.А. Коммуникативные технологии в современном избирательном процессе Российской Федерации: автореф. дис. ... канд. полит. наук / Т.А. Васильева; Читинский государственный университет. – Чита, 2007. – 27 с.
8. Ромашко О.О. Політична комунікація як фактор соціокультурної реінтеграції сучасного українського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук / О.О. Ромашко; Одеська національна юридична академія. – О., 2007. – 18 с.
9. Сомов М.В. Політична комунікація в інформаційному просторі автономної республіки Крим: автореф. дис. ... канд. політ. наук / М.В. Сомов; Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського. – Сімферополь, 2007. – 22 с.
10. Клячин А.К. Політична комунікація як чинник трансформації політичних цінностей: автореф. дис. ... канд. політ. наук / А.К. Клячин; Дніпропетровський національний університет. – Дніпропетровськ, 2007. – 19 с.

References

1. Grunwald A., Banse G., Coenen CH., Hennen K. *netzoffentlichkeit und digitale Demokratie: Tendenzen politischer Kommunikation im Internet.* – Berlin : edication sigma, 2006. – 265 s.
2. Kravchenko V.I. *Vlast' i kommunikacija: problemy vzaimodejstvija v informacionnom obshchestve* / V.I. Kravchenko. – Spb. : Izd-vo Spbguehf, 2003. – 272 s.
3. Grachev M.N. *Politicheskaja kommunikacija: teoreticheskie koncepcii, modeli, vektory razvitiya* / M.N. Grachev. – M. : Prometej, 2004. – 328 s.
4. Bakulev G.P. *Massovaja kommunikacija: Zapadnye teorii i koncepcii: Uchebnoe posobie dlja studentov vuzov* / G.P. Bakulev. – M. : Aspekt Press, 2005. – 176 s.
5. Sarasov E.A. *Regional'naja pressa v sisteme politicheskikh kommunikacij (na primere pechatnykh SMI Cheljabinskoj oblasti): avtoref. dis. ... kand. polit. nauk* / E.A. Sarasov; Ural'skij gosudarstvennyj universitet. – Ekaterinburg, 2003. – 25 s.
6. Nos A.I. *Politicheskaja kommunikacija v sovremennoj Rossii* : avtoref. dis. ... kand. polit. nauk / A.I. Nos; Stavropol'skij gosudarstvennyj universitet. – Stavropol', 2004. – 28 s.

7. Vasil'eva T.A. *Kommunikativnye tehnologii v sovremennom izbiratel'nom processe Rossijskoj Federacii: avtoref. dis. ... kand. polit. nauk* / T.A. Vasil'eva; Chitinskij gosudarstvennyj universitet. – Chita, 2007. – 27 s.

8. Romashko O.O. *Politychna komunikacija jak faktor sociokul'turnoi' reintegracii' suchasnogo ukrai'ns'kogo suspil'stva: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk* / O.O. Romashko; Odes'ka nacional'na jurydychna akademija. – O., 2007. – 18 s.

9. Somov M.V. *Politychna komunikacija v informacijnomu prostori avtonomnoi' respubliky Krym: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk* / M.V. Somov; Tavrijs'kyj nacional'nyj universytet im. V.I. Vernads'kogo. – Simferopol', 2007. – 22 s.

10. Kljachyn A.K. *Politychna komunikacija jak chynnyk transformacii' politychnyh cinnostej: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk* / A.K. Kljachyn; Dnipropetrovs'kyj nacional'nyj universytet. – Dnipropetrovs'k, 2007. – 19 s.

Nedbay V. V., Sc. D. in political science, professor, professor on the department of theory and history of state and law, National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), vc@usmtu.edu.ua

Some lines of scientific discourse of political communication at information epoch

The aim of the article is research of degree of worked out the problem of political communication in information society. In connection with the aim set such tasks: to analyse present monographic and dissertation researches of the Ukrainian and foreign scientists, devoted to the different aspects of communication in political space of modern information society. The analysis of scientific discourse of political communication shows that outside research interest as yet there are features of mediatization process of politics in modern Ukraine. It is established at the same time, that in modern Ukrainian society, as a result of growing value of mass-media in a political process, there is confluence of spheres of mass information and policy. New electronic facilities of information, which was formed in the Internet, allow the consumers of communication to become its makers. Obviously, such state of affairs changes the usual process of communication radically, resulting in the substantial evolution of the political media field.

Keywords: political communication, information society, mediatization, political media field.

Недбай В. В., доктор политических наук, доцент, профессор кафедры теории и истории государства и права, Национальный университет кораблестроения им. адмирала Макарова (Украина, Николаев), vc@usmtu.edu.ua

Некоторые черты научного дискурса политической коммуникации в информационную эпоху

Целью статьи является исследование степени разработанности темы политической коммуникации в информационном обществе. В связи с поставленной целью определены задачи проанализировать имеющиеся монографические и диссертационные исследования украинских и зарубежных ученых, посвященные разным аспектам коммуникации в политическом пространстве современного информационного общества. Анализ научного дискурса политической коммуникации показывает, что за пределами исследовательского интереса все еще остаются особенности процесса медитизации политики в современной Украине. В то же время констатировано, что в современном украинском обществе, в результате растущего значения масс-медиа в политическом процессе, происходит слияние сфер массовой информации и политики. Новые электронные средства информации, которые сформировались в Интернете, позволяют потребителям коммуникации стать ее производителями. Очевидно, такое положение вещей коренным образом меняет привычный процесс коммуникации, приводит к существенной эволюции медийного поля политики.

Ключевые слова: политическая коммуникация, информационное общество, медитизация, медийное поле политики.

* * *

УДК 32001:342.7

Підкуркова І. В.

кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та політології, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого (Україна, Харків), podkurkova@mail.ru

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ЯК ПОКАЗНИК ЗРІЛОСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Аналізується феномен прав і свобод людини в контексті його взаємозв'язку з громадянським суспільством. Метою статті є дослідити умови реалізації прав і свобод людини, які виступають, які виступають критерієм розбудови

дієвого громадянського суспільства. Автор виходить з положення, що права і свободи виступають певним індикатором розвиненості громадянського суспільства. З одного боку, вони є важливими орієнтирами соціального розвитку, показниками суспільного прогресу, з іншого – реальними соціальними можливостями, що визначають міру свободи особистості. Значиться, що права і свободи людини повинні бути не тільки певним чином закріплені, а й відповідати дійсним можливостям їх реалізації. Під реалізацією прав громадян розуміється демократичний процес, що регламентований нормами права і забезпечує кожному громадянину блага, які лежать в основі його існуючих суб'єктивних прав, а також захист цих прав від будь-яких зазіхань. Запропоновано механізм забезпечення прав і свобод особистості з урахуванням різних аспектів.

Ключові слова: права і свободи людини, громадянське суспільство, реалізація прав і свобод, обов'язки громадянина, механізм забезпечення прав і свобод, ефективність реалізації прав і свобод.

Становлення громадянського суспільства нерозривно пов'язане зі ступенем розвитку прав і свобод людини, їх захистом та забезпеченням механізму реалізації. Ця проблема була предметом обговорення упродовж багатьох століть, залишається вона актуальною і сьогодні. Адже соціальний і правовий прогрес – це передусім процес гуманізації суспільства, що передбачає утвердження прав і свобод особистості як найвищої цінності. Звідси, визначальним чинником розбудови в Україні громадянського суспільства має стати створення умов, які сприятимуть визнанню людини, її прав і свобод вищою соціальною цінністю.

Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що у наукових колах існує досить стійкий інтерес до вивчення проблем прав і свобод людини та громадянського суспільства. До цих напрямків дослідницької діяльності у своїх працях зверталися провідні вчені у галузі теорії держави і права та політології: С. Алексєєв, М. Баймуратов, В. Безверхий, Л. Герасіна, А. Колодій, Л. Мамут, М. Матузов, М. Орзіх, В. Погорілко, Ф. Рудич, Ю. Тодика, Ю. Шемшученко та ін. В той же час проблема ефективної реалізації прав і свобод людини в громадянському суспільстві розкрита недостатньо повно.

Метою даної статті є дослідити умови реалізації прав і свобод людини, які виступають критерієм розбудови дієвого громадянського суспільства.

Вся історія розвитку теорії і практики громадянського суспільства свідчить, що одним з найголовніших показників його реальної розбудови є ступінь розвиненості прав і свобод людини і громадянина.

Існують різні точки зору стосовно генези громадянського суспільства та етапів його розвитку. Але, на нашу думку, вважається доцільним вести відлік еволюції цього поняття від античності. Ми погоджуємося з думкою С.Г. Дробязко, який виділив п'ять основних етапів розвитку громадянського суспільства [1, с. 21–23]. Уперше поняття “громадянське суспільство” зустрічається у філософській спадщині Давньої Греції. Воно згадується у зв'язку з початком демократичних перетворень, ініційованих Солоном та Періклом. Відповідно до цих перетворень, людина законодавчо наділялася відповідними правами як основою її життєдіяльності, до яких входили і свобода особистості, рівність людей перед законом, право на участь у державних справах. Другий етап у розвитку громадянського суспільства пов'язаний зі значним розширенням кола суб'єктів громадянського суспільства і діапазону їх ускладнених відносин у Давньому Римі. В Давньому Римі

суспільство – це публічно-правова спільнота, об'єднання багатьох людей, що пов'язані між собою угодою з питань права і спільних інтересів. Третій етап починається в Англії у XIII ст. з затвердженням парламентаризму, прийняттям у 1215 р. Великої хартії вольностей і стрімким розвитком і розширенням прав особистості, що передбачене Петицією про права 1628 р., Декларацією прав 1688 р., Білем про права 1689 р. Характерною особливістю цього етапу є поступове відділення громадянського суспільства від держави. Початок четвертому етапу розвитку громадянського суспільства дала знаменита французька Декларація прав людини і громадянина. Вона проголосила справедливість, свободу, рівність тощо; були передбачені також гарантії прав людини та інші правові устої громадянського суспільства. Ідеї французької Декларації прав людини і громадянина були закріплені в багатьох конституціях країн Європи та США. П'ятий етап, на думку автора, продовжується і зараз, він пов'язаний з падінням диктаторських, фашистських, тоталітарних і авторитарних режимів під час другої світової війни і після неї, з утворенням багатьох міждержавних структур, що активно сприяють проголошенню універсальних прав людини, винесенню їх на міжнародний рівень.

Всі ці положення, сформульовані на певних етапах розвитку думки про громадянське суспільство, залишаються актуальними і зараз, оскільки говорити про громадянське суспільство у сучасному його розумінні можна лише з моменту появи громадянина як самостійного свідомого члена суспільства, наділеного певним комплексом прав і свобод.

Існує багато визначень громадянського суспільства. Але в контексті нашого дослідження найбільш точним є визначення С.К. Костюкова, про те, що “громадянське суспільство – заснований на принципах автономності, плюралізму та субсидіарності комплекс індивідуальних і групових інтеракцій громадян, здійснюваних для оформлення, реалізації різноманітних свобод, прав та інтересів у складі інститутів і само організованих груп, функціонування яких забезпечує єдність цінностей і пріоритетів особистості, суспільства і держави” [2, с. 38].

Звідси випливає, що однією з найважливіших особливостей сучасного громадянського суспільства є та, яка визначає інтереси людини, її права і свободи однією з головних цілей такого суспільства.

Права, свободи та обов'язки громадянина, як відомо, – це зафіксовані в нормах права “моделі” чи зразки поведінки, згідно з якими особистість узгоджує та оцінює свої дії; для людини вони виступають нормативно вираженим способом взаємодії з іншими особами, із соціумом та державою. Отже, взаємодіючи з іншими людьми та державою (її органами і посадовими особами), громадянин виступає як суб'єкт та носій права.

З одного боку, права і свободи людини є важливими ціннісними орієнтирами суспільного розвитку, вони нормативно формують історичні умови і способи життєдіяльності людей, постають “індикаторами” суспільного прогресу та забезпечення гармонії взаємодій індивіда, соціуму і природного середовища. З іншого боку, права і свободи людини – це її реальні

соціальні можливості, що визначають міру її свободи, обумовлену конкретно-історичним рівнем суспільних відносин, що знаходить своє відбиття в Конституції та законах держави.

Права і свободи людини повинні бути не тільки обумовлені реальними соціальними потребами та юридично закріплені, а головне – відповідати дійсним можливостям їх реалізації. Проголошені права і свободи громадянина гарантуються і здійснюються не тільки юридично, а й за допомогою економічних, політичних, соціокультурних засобів; вони мають визнаватися державою в особі її органів та посадових осіб, охоронятися і захищатися ними. Звідси, для ефективної реалізації принципу пріоритету прав і свобод людини пануюча в суспільстві правова культура має забезпечити особистість розумінням її можливостей, допомогти усвідомити свої права і свободи не лише як загальнодержавні цінності, а й як індивідуальні ціннісні орієнтації, навчити вмілому їх використанню [3, с. 194–197].

Свобода особистості, громадянина фактично базується на розумінні об'єктивної значущості, закріплених в праві еталонів і зразків поведінки. Права, свободи та обов'язки громадян виступають юридичною формою свободи, якою наділена особистість в громадянському суспільстві та державі. Вона проявляється у можливостях і здатності людини прийняти те чи інше рішення, в обранні одного з варіантів поведінки, здійсненні певних дій, а також у праві розраховувати на відповідну поведінку інших осіб. Це є умовою і проявом особистісної свободи. Свобода ж тільки тоді постає особистим правом, коли вона визнається та визначається нормами юридичного закону, прийнятого державою. Не може бути правового порядку за умов, коли кожен дотримується тільки власних особистих прав і не несе відповідальності перед суспільством.

Правова культура особистості в громадянському суспільстві передбачає не тільки усвідомлення й використання своїх прав і свобод, але й дотримання обов'язків. Адже саме у вигляді прав і обов'язків громадян формуються еталони поведінки, яким повинна слідувати особистість. В умовах становлення громадянського суспільства права і обов'язки виступають системою орієнтирів, що регулюють поведінку людей, їх взаємовідносини один з одним, з державою, суспільством. Щоб обрати варіант поведінки, який відповідає її внутрішнім переконанням та очікуванням суспільства, особистість повинна бути наділена достатньо високим культурним потенціалом, який виступає обов'язковою умовою належного здійснення його прав, свобод і обов'язків – юридичної форми вираження і закріплення особистісної свободи.

Від того, як реалізуються у громадянському суспільстві права, свободи та обов'язки громадян, суттєво залежить реалізація права в цілому. Про правову культуру громадян можна говорити, по-перше, у зв'язку з тим, наскільки вони розуміють та оцінюють свої права, свободи, обов'язки; по-друге, чи реально користуються ними у практичній діяльності.

Реалізація прав і свобод не зводиться до юридичного закріплення за особою конкретного суб'єктивного права, а означає реальне отримання благ, що входять до

змісту цього права. Тому під реалізацією прав громадянина зазвичай розуміють демократичний за змістом і формою здійснення процес, що регламентований нормами права, і забезпечує кожному громадянину ті матеріальні та духовні блага, які лежать в основі його існуючих суб'єктивних прав, а також захист цих прав від будь-яких зазіхань.

Механізм забезпечення прав і свобод особистості виступає єдиним, цілісним і якісно самостійним явищем правової системи. Це комплекс взаємопов'язаних, взаємодіючих юридичних передумов, нормативних способів та загально соціальних умов, які створюють відповідні юридичні і фактичні можливості для повноцінного здійснення прав і свобод людиною [4, с. 45].

В механізмі реалізації суб'єктивних прав і обов'язків, на нашу думку, можна виділити не тільки юридичні, а й політичні, економічні, ідеологічні та соціально-психологічні аспекти.

Політичні аспекти – це політичний плюралізм і свобода політичної діяльності, що не заборонена законами України; реальне визнання народу єдиним джерелом влади і здійснення державної влади та ін.

До основних економічних прав і гарантій відносяться конституційні положення про рівність перед законом всіх суб'єктів права власності і захист державою їх прав, непохитність права приватної власності тощо.

Ідеологічними підставами прав і свобод вважають багатогранність суспільного життя, неприпустимість визнання державою жодної ідеології обов'язковою, заборону цензури; сприяння з боку держави консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій, культури тощо.

Соціально-психологічні аспекти реалізації прав, свобод і обов'язків – це складова проблеми правової соціалізації особистості. Формування вимог до правової поведінки індивіда є попередньою умовою функціонування психологічного механізму реалізації прав. Вимоги виражаються у формі соціальних цінностей, зазначених в правах та обов'язках особистості; останні встановлюють правила її поведінки в правовій сфері.

Ефективність реалізації прав і свобод людини, її ставлення до прав і обов'язків не можна зрозуміти без урахування мотивацій їх виконання особистістю. Знання мотиву розкриває ставлення особистості до прав і обов'язків у сфері їх реалізації, а через це – до всієї правової дійсності. Тільки враховуючи мотиви, якими керується особистість у своїй діяльності, можна судити про характер і стабільність поведінки індивіда, ступінь засвоєння ним прав і обов'язків, їх перетворення в настанову, навички правомірної поведінки. Високий рівень правової культури означає повагу до юридичних прав і обов'язків, розуміння їх необхідності, цінності і визначається мотивацією поведінки в правовій сфері.

Головна ланка соціально-психологічного механізму реалізації прав – формування ціннісно-нормативної орієнтації особистості в галузі права, визначаючи її поведінку. Це відповідає тому рівню соціалізації людини, на якому відбувається оволодіння цінностями, вираженими в юридичних правах і обов'язках, їх інтеріоризація (перетворення у внутрішні мотиви

діяльності). Юридичні права і обов'язки, сформульовані в правовій нормі, представляють собою систему орієнтирів, які регулюють взаємовідносини особистості з державою, суспільством, взаємовідносини між громадянами. В цих орієнтирах закріплені колективний (громадський) правовий досвід, еталони суспільної, корисної поведінки, які через засвоєння прав і обов'язків переводяться в індивідуальний досвід, внутрішню настанову і поведінку особистості.

В процесі правової соціалізації людини соціальне, об'єктивоване в колективному правовому досвіді, проходячи через психологію особистості, трансформується в індивідуальне; тож права і обов'язки переводяться з соціальної в особистісну сферу. Особистісно засвоєні права і обов'язки лежать в основі формування ціннісного світогляду, правової орієнтації. Відтак, ціннісна правова орієнтація особистості включає інтеріоризовані права і обов'язки, глибоке переконання в їх важливості, необхідності в суспільстві тощо. Всі елементи механізму реалізації права характеризують індивідуальну та громадську (зокрема, групу) правову культуру.

Розвиненість прав і свобод людини безперечно виступає індикатором розвитку громадянського суспільства.

Проголошені права і свободи людини і громадянина повинні бути не тільки юридично закріплені в законодавчих актах держави, а й відповідати дійсним можливостям їх реалізації. В свою чергу, реалізація прав і свобод залежить, по-перше, від їх визнання та ступеню захисту з боку держави, по-друге, від усвідомлення громадянином своїх прав і свобод як загальносоціальної та індивідуальної цінності з орієнтацією на їх вміле використання.

Список використаних джерел

1. Дробязко С.Г. Генезис гражданского общества и основные этапы его развития / С.Г. Дробязко // Экономика. Управление. – 2002. – № 1. – С. 21–23.
2. Костючков С.К. Громадянське суспільство і держава: політико-правові та соціальні аспекти взаємодії / С.К. Костючков // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 170. – Т. 182. Політологія. – С. 38–41.
3. Калиновський Ю.Ю. Правосвідомість українського суспільства: генеза та сучасність [Текст]: монографія / Ю.Ю. Калиновський. – Х.: Право, 2008. – 288 с.
4. Оніщенко Н.М. Правова система і держава в Україні [Текст] / Н.М. Оніщенко. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – 132 с.

References

1. Drobyazko S.G. Genesis of civil society and its main stages of development / S.G. Drobyazko // Ekonomika. Upravleniye. – 2002. – № 1. – S. 21–23.
2. Kostjuchkov S.K. Gromadjans'ke suspil'stvo i derzhava: polityko-pravovi ta social'ni aspekty vzajemodii' / S.K. Kostjuchkov // Naukovi praci: naukovo-metodychnyj zhurnal. – Mykolai'v: Vyd-vo ChDU im. Petra Mogyly, 2012. – Vyp. 170. – T. 182. Politologija. – S. 38–41.
3. Kalynovs'kyj Ju.Ju. Pravosvidomist' ukrai'ns'kogo suspil'stva: g'eneza ta suchasnist' [Tekst]: monografija / Ju. Ju. Kalynovs'kyj. – H.: Pravo, 2008. – 288 s.
4. Onishhenko N.M. Pravova systema i derzhava v Ukrai'ni [Tekst] / N.M. Onishhenko. – K.: In-t derzhavy i prava im. V.M. Korec'kogo NAN Ukrai'ny, 2002. – 132 s.

Pidkurkova I. V., candidate of sociological science, docent, associate professor of the Department of Sociology and Political Science, Yaroslav Mudryi national law university (Ukraine, Kharkov), podkurkova@mail.ru

Human rights and freedoms as an indicator of civil society maturity

The present article analyzes the phenomenon of human rights and freedoms in the context of its relationship with civil society. The aim of this paper is to explore the conditions of realization of human rights and freedoms that are the criteria of civil society. Author assumes that rights and freedoms are the specific indicator of development of civil society. On the one hand, human rights and freedoms are important value reference-points of social development, indicator of social progress. On the other hand, human rights and freedoms – these are real social features that determine the extent of freedom. It is noted that human rights and freedoms shall not only be vested and due to real social needs, and most important – meet the real possibilities of their implementation. By realization of civil rights is generally understood democratic process that is regulated by the law, and ensure every citizen of the benefits that are in the existing subjective rights and to protect the rights from any invasion. It is proposed the mechanism of protection of rights and freedoms, peculiarities considering various aspects.

Keywords: human rights and freedoms, civil society, realization of rights and freedoms, duties of a citizen, the mechanism of protection of rights and freedoms, effective realization of rights and freedoms.

Подкуркова И. В., кандидат социологических наук, доцент, доцент кафедры социологии и политологии, Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого (Украина, Харьков), podkurkova@mail.ru

Права и свободы человека как показатель зрелости гражданского общества

Анализируется феномен прав и свобод человека в контексте его взаимодействия с гражданским обществом. Целью данной статьи является исследование условий реализации прав и свобод человека, которые выступают критерием построения реального гражданского общества. Автор берет за основу положение, что права и свободы выступают определенным индикатором развитости гражданского общества. С одной стороны, они являются важными ориентирами социального развития, показателями общественного прогресса, с другой – реальными социальными возможностями, которые определяют меру свободы личности. Отмечается, что права и свободы человека должны быть не только определенным образом закреплены, но и соответствовать реальным возможностям их реализации. Под реализацией прав граждан понимается демократический процесс, который регламентирован нормами права и обеспечивает каждому гражданину блага, которые находятся в основе его существующих субъективных прав, а также защита этих прав от каких-либо посягательств. Предложен механизм обеспечения прав и свобод личности с учетом различных аспектов.

Ключевые слова: права и свободы человека, гражданское общество, реализация прав и свобод, обязанности гражданина, механизм обеспечения прав и свобод, эффективность реализации прав и свобод.

* * *

УДК 321.02:316.3

Макаренко Б.
кандидат політичних наук, здобувач, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ ЯК ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Політична участь українців за останні роки значно активізувалася. Але з'явилася багато й тих, хто розчарувався в політиці. Тому низькою залишається групова активність на рівні місцевих громад, малоэффективними виявляються різні форми загальносуспільної політичної активності. Як наслідок, відбуваються спалахи протестної активності, які мають переважно стихійну, випадкову та невпорядковану природу. З огляду на незривеність інститутів демократії реальні дії державних органів влади спрямовані на перешкодження проявам справжньої масової політичної участі громадян та створення провадних політичних структур. Особливо наочно це проявилось під час "помаранчевої революції", як характерного вияву політичної участі у трансформаційному суспільстві. Стаття присвячена дослідженню Політична участь як політична активність особистості в трансформаційному суспільстві

Ключові слова: трансформаційне суспільство, політична активність, протестна активність, політична участь.

Нині особливий інтерес науковців привертає до себе загальносуспільна політична активність (демонстрації, акції громадянської непокорності, політичні страйки тощо), аналіз виявів якої у різних трансформаційних